

בס"ד. ש"פ משפטים, מבה"ח אדר-ראשון, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך¹, ומבאר אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה זה שנאמר לפני מאה שנה², בשנה הראשונה לנשיאותו, דצריך להבין יתור הלשון מה שאומר את עמי את העני עמך, והול"ל אם כסף תלוה את העני עמך.

(ב) **וממשיך** בהמאמר, שלהבין זה צ"ל מארז"ל³ על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, דעבודה הוא בחי' עבודת הקרבנות. ולהבין זה צריך להקדים תחילה פירוש הפסוק⁴ כי חסד חפצתי ולא זבח, דלכאורה אינו מובן, שהרי עיקר ביהמ"ק הי' כדי להקריב קרבנות⁵, וכמבואר בהמשך ההילולא⁶ (בביאור ענין ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם⁷, דקאי על המשכן, דאיקרי מקדש⁸), שעיקר העבודה במשכן ומקדש היתה עבודת הקרבנות, וכך הוא בעבודה הרוחנית בנפש האדם, כהדיוק ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד⁹, שקרבנות (קרבן מלשון קירוב¹⁰) הם ענין קירוב הכחות והחושים, ורזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס¹¹, וא"כ, איך אומר הכתוב כי חסד חפצתי ולא זבח.

ומבאר בהמאמר¹², שמ"ש חסד חפצתי ולא זבח היינו עיקר המכוון, כי חפץ חסד הוא בחי' פנימיות הרצון, והיינו, שעיקר המכוון הוא כדי שיהי' בחי' המשכה מלמעלה למטה (ענין החסד), אבל מ"מ צריך להיות ג"כ בחי' זבח. וכמו למשל כשאדם רוצה לנסוע לאיזה מקום

9) ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו

קרבן לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. לקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב).

10) ראה זח"ג ה, רע"א. ספר הבהיר סמ"ו (קט). ועוד.

11) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב (הובא בהמשך ההילולא פי"ח).

12) סה"מ שם ע' קלו.

1) פרשתנו כב, כד.

2) סה"מ תרכ"ז ע' קלג ואילך (בהוצאת תש"ס). וראה בהדרושים שנשמנו בשוה"ג שם.

3) אבות פ"א מ"ב.

4) הושע ו, ו.

5) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.

6) ד"ה באתי לגני הישי"ת פ"ב.

7) תרומה כה, ח.

8) ראה עירובין ב, א.

לקנות סחורה, שיש לו רצון בנטיעה זו, אבל לא זהו עיקר המכוון, כי עיקר המכוון הוא הריוח שיהי' מזה כדי להחיות נפשו, ואם לא הי' הריוח לא הי' רוצה ליסע כלל, אך מחמת הריוח ממילא יש לו רצון בנטיעה זו ג"כ, לפי שאם לא הנטיעה לא ירויח. וזהו ג"כ מ"ש חסד חפצתי ולא זבח, דהיינו שעיקר פנימיות רצונו הוא בחי' חסד, אך מ"מ יש לו רצון ג"כ בבחי' זבח, רק שהוא בחי' חיצונית הרצון, שלא זה הוא העיקר, כי עיקר המכוון הוא בחי' המשכה מלמעלה למטה, כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹³ דוקא.

ג) ולהעיר שאין הכוונה שענין הזבח הוא רק העלאה מלמטה למעלה, ולא המשכה מלמעלה למטה, שהרי ידוע¹⁴ שע"י הקרבנות נעשה לא רק ענין העלי' (עולה עד רזא דא"ס), אלא גם ענין ההמשכה למטה¹⁵. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם במארז"ל הנ"ל על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, היינו, שגם קו העבודה (שעיקר ענינו הוא העלאה מלמטה למעלה¹⁶) נקרא בשם עמוד שעליו העולם עומד, כמשל הבית שעומד על שלשה עמודים, וכיון שזהו משל של תורה שמדוייק בכל הפרטים¹⁷, הרי מובן, שענינו של קו העבודה הוא לא רק (העלאה למעלה שנעשית) הכנה להמשכה למטה שתהי' ע"י ב' הקוין דתורה וגמ"ח, אלא יש בו גם ענין ההמשכה למטה, שלכן נקרא בשם עמוד שעליו העולם עומד, כמו במשל, שהבית עומד על כל שלשת העמודים. אך הענין הוא, שעיקר ענין הזבח הוא העלאה מלמטה למעלה. וכמובן גם מהמובא בהמאמר¹⁸ מה שאמרו רז"ל¹⁹ כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים, לפי²⁰ שק"ש הו"ע העלאה ותפילין הו"ע ההמשכה, וזהו גם החילוק שבין עולה וזבח שהו"ע העלאה, למנחה ונסכים שהו"ע ההמשכה, ומזה מובן, שאע"פ שגם בקרבנות ישנו ענין ההמשכה ע"י הנסכים, מ"מ, עיקר ענין הקרבנות הוא הזבח (העלאה), ולא הנסכים (המשכה). וכיון שעיקר ענין הקרבנות הוא העלאה, הרי מובן, שגם ההמשכה שע"י הקרבנות אינה

17) ראה ת"מ ח"ה ע' 147, ובהנסמן שם. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 529 (ובהערה). וש"נ.

18) ע' קלז.

19) ברכות יד, סע"ב.

20) ראה לקו"ת שלח מ, סע"א ואילך.

13) ראה הנחומא בחוקתי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

14) ראה לקו"ת פינחס עו, א. דרושים לשמע"צ צב, ד.

15) ראה גם סה"מ הנ"ל ע' קלט.

16) סה"מ תרכ"ז ע' רמט. ובכ"מ.

כמו ההמשכה שע"י תורה וגמ"ח²¹, ולכן, חסד חפצתי ולא זבח, כי, עיקר ענין ההמשכה הוא ע"י חסד דוקא.

ד) **וממשיך** בהמאמר²² בביאור מעלת החסד (חסד חפצתי), דהנה, על בחי' חסד זה כתיב²³ כי אמרתי עולם חסד יבנה, שיש בזה שני פירושים²⁴, הא', שעיקר בריאת העולם הי' מצד כי חפץ חסד הוא, שכך עלה ברצונו לפי שטבע הטוב להטיב²⁵, והב', כי עולם הוא לשון זמן²⁶, והיינו, שלעולם צריך להמשיך בחי' חסד, וזהו חסד יבנה, שצריך לבנות בחי' החסד שיומשך בעולם, שעכשיו באתעדל"ת תליא מילתא, כי בתחלת הבריאה הי' מצד בחי' כי חפץ חסד הוא, ועכשיו במעשה התחתונים תליא מילתא, וז"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה, שלעולם צריך להמשיך בחי' חסד (וע"ד מ"ש²⁷ לעולם הוי' דברך נצב בשמים, שצריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו כו'). ולכאורה, ב' פירושים אלו הם הפכיים זמ"ז.

ומבאר בהמאמר²⁸ ב' ענינים (פירושים) אלו כפי שהם בעבודה, שיש בחי' אתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת, שזהו כפירוש הב' שמעשה התחתונים מעורר המשכת החסד, ויש בחי' אתעדל"ע מצד עצמה שהיא למעלה מאתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת, שזהו כפירוש הא' שעיקר בריאת העולם היתה מצד כי חפץ חסד הוא. ובפרט ע"פ משנתל²⁹ שהענין דכי חפץ חסד הוא בבחי' יחיד שלמעלה מבחי' אחד ועאכו"כ למעלה מבחי' קדמון, ועל זה אמרו³⁰ עד שלא נברא העולם (שכולל גם עד שלא נאצל אצילות העליון³¹, היינו, למעלה מכללות העולמות אבי"ע, ולא רק אבי"ע הפרטיים, אלא גם אבי"ע הכלליים) הי' הוא ושמו בלבד, שהפירוש בזה הוא (לא רק שאין מציאות של זולת מלבד הוא ושמו, אלא) שבחי' שמו ובחי' הוא הם בבחי' בלבד, שזוהי דרגא נעלית יותר מבחי' הוא ושמו מצ"ע, שמזה מובן, שזוהי בחי' נעלית ביותר שאי אפשר

21) ראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' ד.

26) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' ערב.

22) ע' קמ.

27) תהלים קיט, פט. וראה תניא שער

23) תהלים פט, ג.

היחוד והאמונה בתחלתו.

24) ראה גם רשימות הצ"צ לתהלים (יהל

28) ע' קמב.

אור) עה"פ (ע' שיד).

29) ד"ה באתי לגני פ"ו (לעיל ע' 19

ואילך).

25) ראה עמק המלך שער א (שער

30) פרקי דר"א פ"ג.

שעשועי המלך) רפ"א. תניא שעהייה"א פ"ד.

31) עבודת הקודש חלק א (חלק היחוד)

הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במאמרי אדמו"ר

פ"ב. סה"מ תרנ"ד ע' רחצ ואילך.

האמצעי — קונטרסים ע' ה. וש"נ.

להמשיכה ע"י אתעדל"ת. אמנם, מצד הענין דכי חפץ חסד הוא, עלה ברצונו, שאתעדל"ת תפעול להמשיך בחי' אתעדל"ע ממקום גבוה כזה שמצד עצמו הוא למעלה מכדי שיוכל להיות בו אתעדל"ת של הנבראים [וע"ד העבודה דראש השנה, שאז חוזרים כל הענינים לקדמותן, וצריך לפעול כל ההמשכות מחדש ע"י תק"ש³², ולכאורה, איך יש בכח האדם להמשיך מהשרש היותר קדום, אך הענין הוא, שמצד כי חפץ חסד הוא יש נתינת כח להמשיך גם ממדריגה היותר נעלית].

אך כדי לפעול המשכת חסד זה ע"י עבודת הנבראים, יש צורך בעבודה שהיא בדוגמת ענין זה, והיינו, ע"י שהאדם עושה למטה צדקה וחסד שנותן לעני דלית לי' מגרמי' כלום. וכפי שמוסיף בהמאמר²⁸ בשולי הגליון: "י"ל ע"י שעושה גמ"ח יתר מכפי כחו ויכולתו ממשיך מלמעלה ג"כ אתעדל"ע שלמעלה מכדי שאתעדל"ת מגעת". וע"ד המבואר בכ"מ³³ בענין האהבה דבכל מאדך³⁴, שעל ידה ממשיכים בחי' מאד שלמעלה, שאע"פ שאהבת האדם היא רק בכל מאדך, מאד שלך, היינו, שהיא למעלה מהגבלת הכלים שלו, אבל לגבי למעלה הרי היא בהגבלה, ויתירה מזה, שהיא בהגבלה אפילו לגבי הזולת שגדול ממנו, מ"מ, כיון שאצלו היא בבחי' בלי גבול, לכן ממשיך על ידה בחי' בלי גבול האמיתי שלמעלה. וכן הוא גם בענין הצדקה וחסד, שכאשר עושה יתר מכפי כחו ויכולתו, ממשיך מלמעלה ג"כ מבחי' כזו שמצד עצמה אין אתעדל"ת מגעת שם³⁵.

(ה) **ויש** להוסיף בדרך אפשר, דלכאורה עדיין אינו מובן, דמאחר שחסד חפצתי ולא זבח, לפי שעיקר המכוון הוא (לא בענין ההעלאה, אלא) בענין ההמשכה דוקא, א"כ, מהו הטעם שעיקר העבודה במשכן ומקדש היא עבודת הקרבנות, שעיקר ענינם הוא העלאה ולא המשכה. ויש לבאר זה ע"פ הידוע³⁶ שכל דבר הגורם הוא למעלה יותר מהדבר שנגרם על ידו, וכידוע גם בענין מי נסמך על מי³⁷. ודוגמא לזה מענין השכר על תומ"צ, שהתומ"צ הם למעלה מהשכר, כידוע, שהרי הם גורמים את השכר, והדבר הגורם הוא למעלה מהדבר שנגרם על ידו. ועפ"ז י"ל, שכיון שההמשכה שע"י תורה וגמ"ח נעשית ע"י ההעלאה דקרבנות, והיינו, שכל ענין ההמשכה תלוי בעבודת הקרבנות שהוא

32 ראה סידור (עם דא"ח) רמו, א ואילך.

33 תו"א מקץ לט, ד. ועוד.

34 ואתחנן ו, ה.

35 ע"כ תוכן מאמר אדמו"ר מהר"ש שמו"ר פי"ט, ב.

36 המשך וככה תרל"ז פט"ו (סה"מ

תרל"ז ח"ב ע' תיז).

37 ראה ב"ר פע"ח, א (ובפי' מהרו"ו).

38 שמו"ר פי"ט, ב.

הנ"ל.

הגורם להמשכה, נמצא, שבעבודת הקרבנות כלול גם ענין ההמשכה שנעשה על ידו באופן נעלה יותר, שהוא הגורם להדבר.

ועפ"ז יובן גם בענין שלש הרגלים, כמ"ש בפרשתנו³⁸ שלש רגלים תחוג לי בשנה. דהנה ידוע³⁹ שג' הרגלים הם כנגד ג' האבות, פסח כנגד אברהם, דכתיב⁴⁰ לושי ועשי עוגות, ופסח הי'⁴¹, סוכות כנגד יעקב, דכתיב⁴² ולמקנהו עשה סוכות, ושבועות כנגד יצחק, שהשופר דמ"ת הי' בשופר מאילו של יצחק. וצריך להבין מהי השייכות דיצחק לשבועות, הרי יצחק הוא בקו הגבורה שהו"ע העלאה, וכמארז"ל⁴³ שאפרו של יצחק צבור ומונח ע"ג המזבח, שזהו"ע הקרבנות, ואילו חג השבועות הוא זמן מתן תורה, שהו"ע ההמשכה (לייחד מעלה ומטה), שזהו היפך ענין הגבורה וההעלאה. ויובן ע"פ האמור לעיל, שכיון שכללות ענין ההמשכה נעשה ע"י ענין ההעלאה, נמצא, שבענין ההעלאה כלול גם ענין ההמשכה שנגרם על ידו. וזהו גם שלעתיד לבוא, כתיב⁴⁴ כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, ואז יאמרו כי אתה אבינו ליצחק דוקא⁴⁵, אף שאז יהי עיקר ההמשכה למטה, והיינו לפי שכל המשכה היא ע"י העלאה, ולכן, בענין ההעלאה כלול כבר ענין ההמשכה.

וענינו בעבודה, כמבואר בדרושי פרשת אחרי⁴⁶ בענין רצוא ושוב (העלאה והמשכה), שבשעת הרצוא צריך להיות נרגש גם השוב, שזהו הדיוק במארז"ל⁴⁷ (בנוגע להכניסה בפרדס) נכנס בשלום ויצא בשלום, שכדי שתהי' היציאה בשלום צריכה להיות גם הכניסה בשלום, היינו, שבהרצוא (העלאה) נכלל גם השוב (המשכה). וזהו גם מ"ש בתורת חיים⁴⁸ שהבעש"ט התפלל כמה תפלות והתענה כמה תעניתים שיוכל להשיב לשואלו דבר בעת עליית נשמתו כו', ולכאורה אינו מובן, מהו הצורך שיוכל להשיב לשואלו דבר בעת עליית נשמתו דוקא [שאז הוא במעמד ומצב כמו בשעת דביקותו בתפלה שהוא למעלה

38 כג, יד.
39 טואו"ח סתי"ז. הנסמן בלקו"ש ח"ג.
40 832 הערה 12.
41 וירא יח, ו.
42 פרש"י שם, יו"ד.
43 וישלח לג, יז.
44 פרש"י בחוקותי כו, מב.
45 ישעי' סג, טז.
46 ד"ה וידבר גו' אחרי מות תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' רנט ואילך). ד"ה הנ"ל די"א ניסן תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע' קצט ואילך).
47 חגיגה יד, סע"ב. טו, סע"ב — ע"פ גירסת העין יעקב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א.
48 ס"פ ויחי. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' שכג.
49 שבת פט, ב.

מהעולם לגמרי, ועד שמצינו בצוואת הריב"ש⁴⁹ (דהגם שבאמת אינה צוואתו כו' רק הם לקוטי אמרותיו כו' ולא ידעו לכוין הלשון על מתכונתו, אך המכוון הוא אמת לאמיתו⁵⁰) שזהו חסד גדול מהשי"ת שהאדם חי אחר התפלה כו'[, ולמה לא יוכל לדחות את המענה לשואלו לאחר דביקותו כו'. אך הענין הוא, שזהו לפי שבשעת ההעלאה צריכה להיות כלולה גם ההמשכה, כנ"ל.

ו) ומסיים בהמאמר²⁸: ועתה י"ל פי' הפסוק אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, דלכאורה תיבות את עמי מיותרות (כנ"ל ס"א). והענין בזה, דהנה איתא במדרש⁵¹ בפירוש את עמי, אמר הקב"ה אם כסף תלוה, את עמי (בחיריק), ופירוש עמי הוא כמ"ש⁵² כי עמך מקור חיים, שגם בחי' מקור חיים (שעל זה אמרו⁵³ מחי' חיים יתן לך חיים כו') הוא עמך, שטפל ובטל לך, אך מ"מ הוא עמך, וע"ד מ"ש³⁰ עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, שהי' האור נכלל במאור. וזהו אם כסף תלוה את עמי, שע"י הצדקה וחסד ממשיכים בחי' מקור חיים שהוא בחי' עמי⁵⁴.

(52) תהלים לו, י
 (53) יומא עא, א.
 (54) חסד הסיום (המור"ק).

(49) סל"ה. סמ"ב.
 (50) תניא אגה"ק רסכ"ה.
 (51) שמו"ר ספל"א.